

СТАНОВИЩЕ

за оценка на научните приноси в дисертационния труд на докторант Валихан Муратович Калиев, обучаващ се в докторска програма „Политическа икономика“ на ВСУ „Черноризец Храбър“ в професионално направление 3.8 Икономика, представено за публичната защита на дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор“

Разработил: доц. д-р Младен Димитров Тонев, преподавател в катедра «Информатика и икономика» на Факултет «Международна икономика и администрация» на Варненски свободен университет «Черноризец Храбър»
Професионално направление: 3.8 Икономика, научни специалности 05. 02.01 «Политическа икономика» и 05.02.18 «Икономика и управление»

Настоящото становище е изготвено въз основа на Заповед на Ректора на ВСУ „Ч. Храбър“ – Варна № 855 от 02.08.2017 г., по откритата процедура за защита на дисертационен труд на докторант **Валихан Муратович Калиев** на тема: „УПРАВЛЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТЬЮ СТРАХОВЫХ ВЫПЛАТ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН“ („УПРАВЛЕНИЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПЛАЩАНИЯ В РЕПУБЛИКА КАЗАХСТАН“) за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. – Икономика, докторска програма по Политическа икономика, с която Заповед съм определен за член на Научното жури по обявената процедура. Материалите по защитата са публикувани и на интернет-страницата на университета за нуждите на катедра „Информатика икономика“ към Факултет „Международна икономика и администрация“ Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Наредби №3 и №12 за обучението на докторанти във ВСУ „Черноризец Храбър“. Процедурата по конкурса е коректно спазена.

Общо представяне на получените материали.

За организацията на защитата са представени следните материали – дисертационен труд в обем 214 страници; автобиография на докторант Валихан Муратович Калиев; автореферат на български език в обем от 40 страници; списък с публикации; сканирани копия на публикации по темата на дисертацията – 4 броя. За оценка на научната продукция докторант Валихан Муратович Калиев. е представил списък от общо 4 заглавия, в т.ч. 3 публикации в български и чуждестранни научни издания.

Автор на дисертационния труд: докторант Валихан Муратович Калиев;

Тема на дисертационния труд: „УПРАВЛЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТЬЮ СТРАХОВЫХ ВЫПЛАТ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН“ („УПРАВЛЕНИЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПЛАЩАНИЯ В РЕПУБЛИКА КАЗАХСТАН“).

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд.

Дисертационният труд е в обем 214 стр., от които 205 стр. основен текст. В структурно отношение основният текст включва всички необходими елементи на едно изследване: заглавна страница; съдържание, увод; изложение в 3 глави; заключение и библиография.

Дисертационният труд е обсъждан в първичното научно звено катедра “Информатика и икономика”, преминал е вътрешна (катедрена защита) на 02.12.2016 г. и е насочен за публична (финална) защита от ФС на факултет „Международна икономика и администрация“ при ВСУ.

2. Актуалност на дисертационния труд.

Развитието на застрахователното дело в Република Казахстан през последните десетилетия все по-настойчиво поставя проблемите за модернизация на застрахователните практики и предлаганите продукти и услуги. Научното осмисляне на тези проблеми е определено дефицитно, както в Република Казахстан така и в цялото постсъветско и постсоциалистическо пространство. Това е разбираемо, предвид обстоятелството, че в периода преди 1991 г. застрахователното дело е държавен монопол във всички бивши социалистически страни. Пазарните аспекти на развитие на застраховането в страните от бившия Съветски съюз, към които принадлежи и Република Казахстан имат по-малко от три десетилетия история. Това е кратко време, за да се натрупа и обобщи опит в застрахователното дело и да се достигнат световните застрахователни стандарти. Независимо от това данните показват, че застрахователните институции в Република Казахстан се опитват да заимстват и внедряват световния положителен опит. В този смисъл разработката на докторант Валихан Калиев е определено актуална. Тя от една страна се опитва да открие онези дефицити в застрахователната практика в Република Казахстан, които трябва да бъдат преодоляни в процеса на развитието и усъвършенстването на застрахователното дело в републиката. От друга страна дисертацията обобщава и конкретизира световния положителен опит, който би могъл да бъде адаптиран за реалностите на застрахователния пазар в Република Казахстан. Актуалността на разглежданите в дисертационния труд въпроси нараства и поради това, че в настоящия момент протичат съществени изменения в съвременната икономика на Република Казахстан във връзка с нейното присъединяване към Световната Търговска Организация.

3. Оценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд.

Дисертационният труд съдържа всички необходими елементи за едно успешно научно изследване. Обектът и предметът на изследването са точно очертани, ясно е формулирана целта; коректно са поставени и по-нататък решени 8 задачи, намерили израз в избраната структура на дисертационния труд от 3 глави.

Работната хипотеза на изследването е предположението, че дейността на субектите на застрахователното дело оказва влияние върху повишаване ефективността на управлението на застрахователните изплащания, ако се усъвършенстват методите за прогнозиране на застрахователните резерви по автозастраховането и се разработят по-ефективни начини за хеджиране на застрахователните задължения с цел повишаване на инвестиционния доход на застрахователя.

За да се постигне целта на изследването и да се докаже тезата се решават редица задачи, като се използват подходящи научни средства: анализ на закритите изплащателни дела, анкетни проучвания на потребителите на застрахователни услуги, технико-икономически анализ на застрахователните оценки, разработени са комплексни програми за трансформация и намаляване на загубите, използван е метода на стратифицираната, или разслоена подборка (stratified sampling) на закритите изплащателни дела, табличен и графичен анализ и др.

В дисертацията са очертани основните тенденции в глобалния и европейския пазар на застрахователните услуги. На основата на подходящо избрана система от показатели е из-

вършена оценка на състоянието на този важен народостопански ресор в Казахстан. Ясно е доказано, че той се нуждае от усъвършенстване и развитие, което ще доведе и до повишаване на ефективността при изплащане на щетите по настъпилите застрахователни събития. Заслужава внимание комплексният подход, приложен от докторанта и изводите, до които той достига, че разработването на детайлен план на мероприятията, насочени към оптимизация на процеса по намаляване на загубите, е приоритетна задача на всяка застрахователна компания, независимо от обема на нейния бизнес. Подобен план предполага извършване на комплексна диагностика на всичките му съставни компоненти. Най-разпространен метод за оценка на текущото състояние на процеса по намаляване на загубите на застрахователната компания е сравнителния анализ на собствения опит с най-добрите оценъчни практики, които използват другите застрахователи.

Като теоретична основа на изследването докторантът правилно използва теорията за застраховането в различните му аспекти – като спестовен процес, като инвестиционен процес, като процес, минимизиращ стопанските и управленски рискове и като процес на преразпределение на богатството и активите.

Независимо, че теоретичната част би могла да е по-задълбочена, трябва да се приветстват изследвания, които имат не толкова теоретичен характер, колкото научно-приложна насоченост и решават жизнено важни проблеми в развитието на застрахователното дело, като проблема за намаляване на загубите на застрахователните компании и повишаване на ефективността на застрахователните изплащания.

Авторефератът отразява логически последователно направеното изследване и откроява претенциите на докторанта за научни приноси.

4. Основни научни и научно – приложни приноси.

Приносните моменти в дисертацията имат научно-приложен характер. Те се явяват резултати от изпълнението на задачите, формулирани във въведението към дисертацията. В качеството ми на член на Научното жури аз приемам приносите, посочени в автореферата към дисертацията на докторант Валихан Калиев, а именно:

- изяснени са и са обобщени теоретическите основи на съществуващите гледни точки на учените относно същността на застрахователния пазар, във връзка с което е формулирано определение на термина «застрахователен пазар». Даденото определение е следното: застрахователния пазар е система от икономически отношения, регулируеми от държавата, възникващи между участниците в процеса на създаването и реализацията на застрахователни услуги, които се представят като субекти на застрахователната дейност при участието на елементи от инфраструктурата, а също така и при ползването ѝ от страна на клиентите;

- разработен е алгоритъм за разработване и избор на операционен модел на застрахователни изплащания, включващ обосновка на избора на типа модел (пълна или частична централизация), както и степента на съответствие на модела на корпоративната стратегия на предприятието;

- разгледани са теоретическите основи на категорията «застрахователен пазар» от гледна точка на активизацията на субектите на застрахователната дейност и влиянието на потребителите на застрахователни услуги;

- разработен е детайлен план на мероприятията, насочени към оптимизация на процеса на снижаване на загубите, който е приоритетна задача за всяка застрахователна компания независимо от обема на нейния бизнес.

Като практико-приложни приноси в разработката се посочват:

1. На основание на резултатите от теоретическото, методологическото и емпирическото изследвания са предложени конкретни препоръки по основния вид застраховане на компаниите, занимаващи се с автозастраховане (КАСКО).

2. Предложени са и са внедрени насоки за повишаване на ефективността на управление на застрахователните изплащания на застрахователния пазар.

По моя преценка и критичният анализ на липсата на специализиран институт на актуариите и оценката за неспазването на „Закона за застрахователната дейност“ в частта му за атестирането на актуариите също може да се отнесе към практико-приложните приноси в дисертацията. В тази връзка докторантът предлага да се разработи и приеме на законодателно равнище специален „Закон за застрахователните актуарии“, който по-детайлно и по-адекватно да регламентира актуарната дейност в застрахователните компании, като една от най-важните дейности по оценка на ефективността на плащанията и минимизиране на загубите от настъпването на застрахователни събития.

5. Критични бележки, препоръки и въпроси

Независимо от сравнително подробния литературен обзор в областта на теорията на застраховането, в дисертацията на докторант Валихан Калиев има известна непълнота. Тя се проявява в това, че представянето на аналогичните изследвания е прекалено обобщено. Прекалено уедрено, по групи, са дадени авторите, които работят по важните проблеми на застрахователното дело в Република Казахстан и зад граница. Посочени са по няколко автора, които изследват съответно същността на застрахователната дейност, етапите на нейното развитие и правното ѝ регулиране, различните аспекти на развитие на застрахователното право, въпросите на организация на дейността на застрахователните компании и т.н. Това чисто формално презентира аналогичните разработки по дисертационния проблем, но от моя гледна точка това представяне е непълно. В сложилата се изследователска практика се приема като по-резонно да се посочват конкретни научни изследвания. Става дума за това да се посочат и цитират в обзорната част на дисертацията конкретни реализирани изследователски проекти по аналогична тематика, както и конкретните резултати, до които са достигнали тези изследвания. Относно такава конкретика при презентирането на аналогични изследвания в дисертационния труд на докторант Калиев се чувства дефицит.

В този контекст е и моят въпрос:

Може ли докторант Валихан Калиев да посочи някои конкретни изследвания по проблемите на управление на ефективността на застрахователните изплащания (като тематика, като автори, като институции, които са организирани, финансирани или заявили изследването, както и като резултати от съответното проучване). Имам предвид изследвания, които да са реализирани в Република Казахстан или пък такива, които са реализирани зад граница?

6. Заключение

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав и доказва способността на докторант Валихан Калиев да формулира и изследва важен практически проблем и да достига до значими за теорията изводи и резултати, използвайки съвременни научни средства за икономически анализ. След запознаването ми с дисертационния труд на докторант Калиев, автореферата към дисертацията и публикациите по нея давам своята **положителна** оценка и **препоръчвам** на Научното жури да предложи на Научния съвет при ВСУ „Черноризец Храбър“ да присъди на докторант Валихан Муратович Калиев образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8 Икономика, по научната специалност 05.02.01 „Политическа икономия“.

05.08.2017 г.

Изготвил становището: доц. д-р Младен Тонев